

opdracht die Helfrich uit Londen kreeg. Op 4 maart '42, daags na zijn aankomst op Ceylon, werd hem bericht dat hij enkele tientallen personen: Europeanen (d.w.z. Nederlanders of Indische Nederlanders) dan wel inheemsen, naar Noord-Sumatra diende te zenden waar zij in eventueel door de Japanners bezette gebieden actief moesten worden – wij tekenen hierbij aan dat die opdracht gegeven werd op een moment waarop het nog niet tot de algemene capitulatie van het Knil was gekomen en waarop, los daarvan, in Londen werd vertrouwd dat de Knil-eenheden zich op Noord-Sumatra lang zouden kunnen handhaven.

Een algemene instructie kreeg Helfrich aanvankelijk niet – die ontving hij pas in december '42, toen hij Londen bezocht. Het door de ministeriële Commissie Oorlogvoering vastgestelde stuk¹ hield in dat hij in het *Indian War Theatre* en in de *South-West Pacific Area* het bevel voerde over alle Nederlandse en Nederlands-Indische strijdkrachten (ook dus over de uit Indië afkomstige die daar onder het opperbevel van van Starckenborgh hadden gestaan). '*Operational control*' had Helfrich evenwel niet: alle bedoelde strijdkrachten vielen daartoe onder de opperbevelhebbers van de twee *War Theatres*. Op nog een tweede punt werden Helfrichs bevoegdheden beknot: werden delen van Indië bevrijd en ging daar dan een militair gezagsapparaat functioneren, dan zou dat apparaat niet onder hém staan als Bevelhebber Strijdkrachten Oosten – onder wie wèl, werd in de instructie niet gezegd. Te dien aanzien zouden 'bij beschikking van de minister van koloniën' (dat was toen dr. H. J. van Mook, die Indië als luitenant-gouverneur-generaal had verlaten) 'nadere regelingen getroffen (worden), doch', aldus de instructie, 'te uwer informatie diene, dat het in de bedoeling ligt, het militair gezag . . . zo spoedig mogelijk door civiele gezagsdragers te doen uitoefenen.'

Dit alles betekende dat Helfrich weinig te doen kreeg. 'In feite', zo constateert de marinehistoricus K. W. L. Bezemer, 'was de BSO in Colombo niet veel meer dan een papieren admiraal . . . Zelfs bleef hij als regel onkundig van voorgenomen operaties, hetgeen hem bijzonder dwars zat.'²

Waarom werd Helfrich meestal buiten de operationele plannen gehouden? Was dat louter en alleen een zaak van normale geheimhouding? Neen. Een belangrijke bijkomende reden was dat in hoge Britse en, in versterkte mate, in hoge Amerikaanse marinekringen de opvatting be-

¹ Exemplaar in ARA, Alg. Secr. Eerste zending, XXIII, 50–51. ² K. W. L. Bezemer: *Verdreven doch niet verslagen. Verdere verrichtingen der Koninklijke Marine in de Tweede Wereldoorlog* (1967), p. 30 (verder aan te halen als: Bezemer).